

17. Ральникова И. А. (2012). Перестройка системы жизненных перспектив человека в контексте переломных событий : автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора психологических наук : 19.00.01.Томск : [б. и.].

18. Ральникова Ирина Александровна. (2011). Жизненные перспективы личности в научной парадигме психологического знания. [Известия Алтайского государственного университета] по. 2-1, 53-60.

19. Титаренко Т. М. (2014). Нариси до соціально-психологічної теорії особистісного життєконструювання. [Психологічні науки: проблеми і здобутки]. Вип. 5, 172-186. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pnpz_2014_5_14

УДК 159.9

Диса О.В.

кандидат психологічних наук, доцент,

завідувач кафедри педагогічної та вікової психології

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

elenadysa1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6257-6502>

Рудковська О.В.

аспірант кафедри педагогічної та вікової психології

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

rudok1@ukr.net

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
FEATURES OF THE MANIFESTATION OF CREATIVE
POTENTIAL STUDENTS IN EDUCATIONAL ACTIVITIES**

Анотація. У світі проблеми формування та розвитку особистості студентів важливим постає вивчення їх креативного потенціалу, оскільки сучасна швидкість життя постійно вимагає від особистості навичок, які дають змогу творчо ставитися і продуктивно реагувати на будь-які зміни. Актуальність проблеми вивчення і розвитку креативного потенціалу особливо зростає в сучасних умовах існування, при високому темпі змін у світі, при постійно зростаючій необхідності адаптуватися до нових умов, проявляти гнучкість, оригінальність та швидкість як у будь-якій сфері професійної діяльності так і у власному житті.

Під час російсько-української війни умови навчання студентів значно змінилися через запровадження дистанційної форми, введення ненормованих канікул, переривання занять у зв'язку з повітряними тривогами або із зникненням інтернету тощо. У зв'язку з цим, організація навчального процесу значно ускладнилася для викладачів і студентів, оскільки усі вимушені постійно пристосовуватися до мінливих умов. У той же час, використання інформаційно-комунікаційних можливостей Інтернету робить освітню діяльність гнучкою, варіативною, багатовекторною, уможливорює взаємодію викладача і студента та на цій основі сприяє розвитку особистісних потреб, інтересів і творчих здібностей здобувачів освіти.

Незважаючи на те, що українські студенти гнучко реагують на виклики реалій життя, все ж таки помітити і розвивати креативний потенціал в таких умовах дуже складна задача для викладачів. У зв'язку з цим дослідження креативного потенціалу студентів та особливостей його прояву у навчальній діяльності, на наш погляд, є актуальним і своєчасним для закладів вищої освіти.

У процесі дослідження вивчено психологічні особливості студентів з високим рівнем креативного потенціалу, але з різними рівнями академічних досягнень. Встановлено розбіжності за такими показниками: загальна тривожність, рівень самооцінки, рівнем професійної мотивації та відношення до майбутньої професії.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури та результатів емпіричного дослідження з'ясовано, що існують психологічні чинники, які обумовлюють прояв креативного потенціалу студентів у навчальній діяльності. Студенти, які не в повній мірі проявляють свій креативний потенціал у навчальній діяльності, потребують додаткового психологічного впливу з розвитку та корекції професійної мотивації, самооцінки та емоційного стану.

Ключові слова: творчість, прояв креативності, креативний потенціал, дистанційне навчання, мотивація, самооцінка, тривожність.

Abstract. In the world of the problem of the formation and development of students' personality, the study of their creative potential becomes important, since the modern speed of life constantly requires from the individual skills that allow to be creative and react productively to any changes. The relevance of the problem of studying and developing creative potential is especially increasing in modern conditions of existence, with a high rate of change in the world, with the ever-growing need to adapt to new conditions, to show flexibility, originality and speed both in any field of professional activity and in one's own life.

During the Russian-Ukrainian war, the conditions of students' education changed significantly due to the introduction of distance education, the introduction of irregular vacations, the interruption of classes due to air raids or the disappearance of the Internet, etc. In this regard, the organization of the educational process has become much more difficult for teachers and students, as everyone is forced to constantly adapt to changing conditions. At the same time, the use of the information and communication capabilities of the Internet makes educational activity flexible, variable, multi-vector, enables interaction between the teacher and the student and, on this basis, promotes the development of personal needs, interests and creative abilities of the students of education.

Despite the fact that Ukrainian students flexibly respond to the challenges of the realities of life, it is still a very difficult task for teachers to notice and develop creative potential in such conditions. In this regard, the study of the creative potential

of students and the peculiarities of its manifestation in educational activities, in our opinion, is relevant and timely for institutions of higher education.

In the process of research, the psychological characteristics of students with a high level of creative potential, but with different levels of academic achievements, were studied. Disagreements were established according to the following indicators: general anxiety, level of self-esteem, level of professional motivation and attitude to the future profession.

Based on the theoretical analysis of scientific literature and the results of empirical research, it was found that there are psychological factors that determine the manifestation of students' creative potential in educational activities. Students who do not fully demonstrate their creative potential in educational activities need additional psychological influence on the development and correction of professional motivation, self-esteem and emotional state.

Key words: creativity, manifestation of creativity, creative potential, distance learning, motivation, self-esteem, anxiety.

Постановка проблеми. Однією з основних задач сучасної освіти є всебічний розвиток особистості, її інтелектуальних, творчих та фізичних здібностей, виховання соціально-відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору. Результатом досягнення цієї мети є збагачення інтелектуального, економічного, творчого та культурного потенціалу Українського народу для забезпечення сталого розвитку України.

У світі проблеми формування та розвитку особистості студентів важливим постає вивчення їх креативного потенціалу, оскільки сучасна швидкість життя постійно вимагає від особистості навичок, які дають змогу творчо ставитися і продуктивно реагувати на будь-які зміни. Актуальність проблеми вивчення і розвитку креативного потенціалу особливо зростає в сучасних умовах існування, при високому темпі змін у світі, при постійно зростаючій необхідності адаптуватися до нових умов, проявляти гнучкість,

оригінальність та швидкість як у будь-якій сфері професійної діяльності так і у власному житті.

Під час російсько-української війни умови навчання студентів значно змінилися через запровадження дистанційної форми, введення ненормованих канікул, переривання занять у зв'язку з повітряними тривогами або із зникненням інтернету тощо. У зв'язку з цим, організація навчального процесу значно ускладнилася для викладачів і студентів, оскільки усі вимушені постійно пристосовуватися до мінливих умов. У той же час, використання інформаційно-комунікаційних можливостей Інтернету робить освітню діяльність гнучкою, варіативною, багатовекторною, уможливорює суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладача і студента та на цій основі сприяє розвитку особистісних потреб, інтересів і творчих здібностей здобувачів освіти [3].

Незважаючи на те, що українські студенти гнучко реагують на виклики реалій життя, все ж таки помітити і розвивати креативний потенціал в таких умовах дуже складна задача для викладачів. У зв'язку з цим дослідження креативного потенціалу студентів та особливостей його прояву у навчальній діяльності, на наш погляд, є актуальним і своєчасним для закладів вищої освіти.

Мета даної роботи - на основі теоретичного аналізу наукової літератури та результатів емпіричного дослідження виявити психологічні фактори, що сприяють або перешкоджають прояву і розвитку креативного потенціалу студентів у навчальній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ще у 2016 році в роботі Всесвітнього економічного форуму говорилося про те, що на початку 20-х років креативність стане однією з трьох найбільш популярних навичок, які необхідні працівникам. У зв'язку з появою нових продуктів, нових технологій та нових способів роботи працівникам доводиться ставати більш креативними, щоб отримати вигоду від цих змін.

Вагомою умовою ефективної професіоналізації особистості студента у ВНЗ є його підготовка згідно із сучасними соціокультурними умовами

життєдіяльності, що передбачає не лише здатність до критичного мислення, а й вираженого рівня пізнавально-креативної активності, що тісно пов'язаний із розвитком особистості як суб'єкта творчо-професійної діяльності, із розвиненими професійно важливими якостями [7].

Н. Іванцова, досліджуючи творчі здібності студентів, виділила структурні компоненти творчо обдарованого студента: пізнавальні потреби; оригінальність; швидке відкриття рішення в ефективній стратегії пошуку; прогнозування; оціночно-вимірювальна функція; здатність до створення ідеальних еталонів. З погляду авторки, потенційна креативність – це такий тип потенційної обдарованості, який характеризує готовність її носія набувати в процесі життєдіяльності актуальну креативність. [2].

Українські дослідники наголошують на необхідності інноваційних підходів до підготовки майбутніх педагогів, враховуючи їх творчий потенціал. Особлива увага повинна приділятися діагностиці творчих здібностей [11]. У сучасних складних умовах навчання тільки наявність творчих здібностей викладача дає шанс студенту проявити свій інтелектуальний і креативний потенціал.

Як зазначає Б. Якімчук, продукти творчої діяльності студентів частіше за все характеризуються суб'єктивною новизною. Проте цінність такої творчості полягає у тому, що вона за своїм механізмом не відрізняється від творчості з об'єктивною новизною. На основі розв'язування наведених творчих завдань студентом засвоюється досвід творчої діяльності, й особистість стає здатною творчо вирішувати професійні завдання з об'єктивною новизною [7].

У зарубіжній науковій літературі креативний потенціал активно досліджується, а також вивчається його вплив на академічну успішність [8; 9]. Зокрема, у роботах G. Corazza, V. Glăveanu звертається увага на динамічному визначенні творчості, зазначається, що у розумінні креативного потенціалу існує розрив між індивідуальними та соціокультурними перспективами [10].

Т. Lubart, досліджуючи творчий потенціал, розкриває основні аспекти цього поняття у взаємозв'язку з талантом. Автор зазначає, що виявитися творчий потенціал може в різні вікові періоди, тому своєчасне вимірювання креативності дає можливість допомогти людям визначитися із сферою застосування своїх здібностей [12].

Дослідники V. Richard, D. Holder, John Cairney наголошують на зростанні важливості творчості у сучасному суспільстві, оскільки вона підтримує здатність до адаптації, здоров'я та самореалізації. Цікавим підходом у даній публікації, на наш погляд, є поєднання креативності та рухових вправ для розвитку творчого потенціалу. Добре сплановані рухові втручання (рухова імпровізація) здібні «розпалити» творчий потенціал людей і подолати тенденцію залишатися закріпленими в стані інерції. Автори використовуються принципи екологічної динаміки для пояснення того, як імпровізація з рухом у сприятливому для ризику середовищі може призвести до розширення когнітивного, емоційного, соціального та культурного репертуару [13].

Вивчення та аналіз наукової літератури з досліджуваної проблематики дозволив з'ясувати, що поняття «креативного потенціалу» є досить широким і включає в себе цілу низку психологічних явищ: і креативність, як особистісну характеристику, і здатність до творчого мислення, тобто оригінальність, гнучкість мислення та багато інших властивостей розумової діяльності людини.

У сучасному тлумачному психологічному словнику творчість визначається як діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Креативність – особистісна властивість індивіда, що характеризується здатністю породжувати незвичайні ідеї, відходити від сталих схем мислення, оперативно вирішувати проблемні ситуації [6]. Одже, креативний потенціал включає в себе такі поняття:

- креативність, як особистісну властивість індивіда, що характеризується здатністю породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від

традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації; здатність до творчості, як діяльності, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей;

- здатність до творчого мислення, яке потребує навичок використання розумових операцій і розвивати певні характеристики, такі як оригінальність мислення, самодостатність, гнучкість мислення та багато інших властивостей розумової діяльності людини.

Психологами досліджено і визначено умови, що сприяють розвитку креативності. До внутрішніх умов відносяться: відкритість новому досвіду, внутрішній локус оцінювання, здібність до незвичайних поєднань. До зовнішніх – психологічна захищеність й безпека, психологічна свобода само прояву та ін. Питання особистісних передумов прояву креативного потенціалу у навчальній діяльності активно досліджується. Але ця проблема має досить багато питань, які залишаються дискусійними, оскільки в результатах досліджень є певні розбіжності, які залежать від умов проведення дослідження, демографічних та психологічних особливостей досліджуваних.

Таким чином, сьогодні існує консенсус щодо прийняття креативності як людського потенціалу, до якого всі люди мають доступ безмежно. Відповідно до проаналізованих наукових джерел, поєднання соціальних, культурних та історичних впливів стає ключовим чинником розвитку креативності. Проте які саме соціально-психологічні фактори найбільше впливають на прояв креативного потенціалу студентів в умовах дистанційного навчання ще є недостатньо вивченим питанням.

Після з'ясування змісту поняття «креативний потенціал» у сучасній науковій літературі, вивчення особливостей розвитку креативності в онтогенезі, ознайомлення з вже проведеними дослідженнями близьких до проблематики дослідження зв'язку креативного потенціалу з навчальною діяльністю, нами була сформульована гіпотеза дослідження про те, що існують психологічні чинники, які сприяють прояву креативного потенціалу студентів у навчальній діяльності.

Результати дослідження. Для розв'язання поставлених дослідницьких завдань нами було використано комплекс наступних методів: аналіз наукових джерел, узагальнення теоретичних підходів та систематизація наукових даних; аналіз навчальної діяльності студентів з визначенням рівня академічних досягнень; психодіагностичні методи, бесіди, спостереження, математико-статистичні методи обробки даних (критерій Колмогорова – Смірнова; критерій встановлення значущості розбіжностей між групами U Манна–Уїтні, коефіцієнт кореляції ρ -Спірмена).

Для здійснення психодіагностики досліджуваних було використано 7 психодіагностичних методик: Діагностика вербальної та невербальної креативності Е. П. Торренса (в адаптації О. Є. Тунік) (субтести 1 і 6); Діагностика особистісної креативності О. Є Тунік; Опитувальник загальної самооцінки (Г. Н. Казанцева); Анкета «Відношення студентів до професії» (автор З. Хайбуллина); Шкала тривожності Дж. Тейлора (в адаптації М. В. Лемак, В. Петрище) (у твердженнях було змінено слова «школа» на «університет», «учитель» на «викладач»); Оцінка рівня комунікативності В. Ф. Ряховського; Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір в модифікації А. Реана);

У межах дослідження нами здійснено спробу не тільки співставити рівень креативного потенціалу студентів з їх рівнем академічних досягнень, але й виявити психологічні фактори, що сприяють або перешкоджають прояву і розвитку креативного потенціалу у процесі навчальній діяльності.

З метою визначення рівня розвитку креативного потенціалу тестуванням було охоплено 93 студента (53 дівчини і 40 хлопців) 2 і 3 курсів, що навчаються закладах вищої освіти м. Дніпра.

Для діагностики креативного потенціалу в дослідженні було використано дві методики: «Діагностики вербальної та невербальної креативності Е. П. Торренса» (в адаптації О. Є. Тунік), спрямованої на діагностику особливостей креативного мислення, і «Діагностика особистісної креативності» (автор О.Є.Тунік) дозволила визначити чотири особливості

творчої особистості: допитливість, уява, складність, схильність до ризику та загальний показник особистісної креативності.

Аналіз результатів за двома методиками дозволив визначити рівень креативного потенціалу студентів. На рисунку 3.1. наочно представлений розподіл 93 досліджуваних за рівнем креативного потенціалу.

Рис. 1. Розподіл досліджуваних за рівнем креативного потенціалу за результатами психодіагностики.

Для нашого дослідження ми відібрали студентів з достатньо високим рівнем креативного потенціалу, також в цю групу було включено декілька студентів з середнім рівнем, але з високими балами. З метою вивчення особливостей прояву креативного потенціалу студентів у навчальній діяльності було зібрано інформацію щодо академічних досягнень досліджуваних. Співставлення результатів дозволило побачити, що студенти з достатньо високим рівнем креативного потенціалу мають різні академічні досягнення. 53 % (37 осіб) досліджуваних з достатньо високим рівнем креативного потенціалу мають і достатньо високі показники академічних досягнень (середній бал від 83 до 95). Інша частина - 46% (32 особи) досліджуваних з достатньо високим рівнем креативного потенціалу мають невисокі показники академічної успішності (від 65 до 82 балів). Рівень

академічної успішності визначався шляхом підрахунку середнього балу студентів по усім дисциплінам, за попередній навчальний рік, оскільки дослідження проводилось у вересні, тобто на початку нового навчального року.

Нами було сформовано дві групи досліджуваних. До першої групи потрапили студенти з достатньо високим рівнем креативності та достатньо високим рівнем академічної успішності (відібрано 30 осіб: 15 хлопців, 15 дівчат). Другу групу склали студенти, які мали досить високий рівень креативності, але невисокий рівень навчання (30 осіб: 16 хлопців, 14 дівчат). За нашим припущенням такі студенти не в повній мірі могли проявляти свій креативний потенціал у навчальній діяльності.

Наступним кроком дослідження було порівняння отриманих середніх результатів двох досліджуваних груп. Перевірка на нормальність розподілу даних за критерієм Колмагорова-Смірнова показала, що розподіл даних не відповідає нормі, тому ми обрали непараметричний критерій для визначення можливих розбіжностей між групами. Порівняння середніх значень між показниками двох груп здійснювалось за допомогою U-критерія Манна-Уїтні.

В таблиці 1 наведені показники методик, за якими було встановлено розбіжності між групами.

Таблиця 1

Встановлені розбіжності за показниками методик у групах досліджуваних (за критерієм U Манна-Уїтні)

Показники	Усереднені показники за групами		Показники критерію U Манна-Уїтні
	Студенти з високим рівнем прояву креативного потенціалу (N = 30)	Студенти, що не проявляють креативний потенціал в повній мірі (N = 30)	
Відношення до майбутньої професії	6,5	5,7	U=182**

Продовження таблиці 1			
Зовнішня негативна мотивація	3,4	4,1	U= 305*
Внутрішня мотивація	3,2	2,4	U= 192**
Рівень самооцінки	4,7	3,6	U=314*
Загальний рівень тривожності	50,9	55,7	U = 251*

Примітка. * – статистично значущі розбіжності на рівні $p \leq 0,05$;

** – статистично значущі розбіжності на рівні $p \leq 0,01$.

Аналіз отриманих результатів свідчить про те, що студенти, які проявляють свій креативний потенціал у навчальній діяльності (перша група), краще відносяться до майбутньої професії, ніж студенти, які не в повній мірі проявляють креативний потенціал у навчальній діяльності (друга група). Також студенти з першої групи мають вищий рівень внутрішньої мотивації. Це означає, що професійна спрямованість може виступати потужним чинником щодо прояву креативності у навчання.

Цікавим виявився результат стосовно зовнішньої негативної мотивації. У студентів з невисокими академічними досягненнями вона перевищує показники першої групи. Тобто покарання, суворе відношення викладачів, можливість відрахування тощо, є вагомим чинником у навчанні студентів другої групи, тому можна припустити, що усі зусилля таких студентів спрямовані не на прояв креативності, а на досягнення формальних результатів у навчанні.

Зрозуміло, що у групі студентів, які недостатньо проявляють креативний потенціал у навчання, рівень тривожності вищий, оскільки, орієнтуючись на виконання формальних вимог, вони постійно знаходяться у напруженому стані і часто не отримують задоволення від навчання. Також є розбіжності у рівні самооцінки, вона вище у студентів, які проявляють креативний потенціал у навчальній діяльності.

Не отримано значущих розбіжностей за показниками комунікабельності, за показником зовнішньої позитивної мотивації.

Висновки. Висунута гіпотеза про те, що існують психологічні чинники, які обумовлюють прояв креативного потенціалу студентів у навчальній діяльності, підтверджена шляхом порівняння груп студентів з високим рівнем креативного потенціалу, але з різним рівнем академічних досягнень. Це цілком узгоджується з основними положеннями вітчизняних і зарубіжних вчених про те, що на розвиток і прояв креативності впливають внутрішньо-особистісні та зовнішні соціально-психологічні фактори [1; 4; 5; 10; 12].

З'ясовано, що креативний потенціал особистості може активно виявлятися у навчальній діяльності, або бути блокованим і не виявлятися з різних причин. Зокрема, такі особистісні чинники, як неадекватна самооцінка, стан стресу, тривожність, невисока професійна мотивація можуть мати негативний вплив на прояв креативного потенціалу студентів у навчальному процесі. На наш погляд, студенти, які не в повній мірі проявляють свій креативний потенціал у навчальній діяльності, потребують додаткового психологічного впливу з розвитку та корекції професійної мотивації, самооцінки та емоційного стану.

Література:

1. Дорофей С. В. Психологічні механізми формування творчих здібностей в навчальній діяльності. Умови, що сприяють формуванню креативності студентів в навчально-освітньому середовищі. *Теорія і практика сучасної психології*. – 2020. – № 1 – С. 175-180.
2. Іванцова Н.Б. Творчі здібності студентів-психологів як вияв професійної спрямованості. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_30
3. Кудкіна Н., Прохорова Н., Братусь І. Теоретичні та організаційні основи розвитку творчого потенціалу студентів у контексті дистанційної освіти. *Молодий вчений. Педагогічні науки*. № 10 (98) (2021). С. 251-256. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3092/3062>

4. Новіков Б. В. Творче мислення студентів як стратегічна мета університетської освіти / Б. В. Новіков, Т. П. Руденко, Г. М. Костроміна. *Освітній дискурс: збірник наукових праць*. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; ТОВ "Науково-інформаційне агентство Наука-технології-інформація". – 2021. – № 32(4) – С. 26–34.

5. Особов І. П. Умови, що сприяють формуванню креативності студентів в навчально-освітньому середовищі *Гуманитарные научные исследования*. [Електронний ресурс]. URL: <https://human.snauka.ru/2011/12/291>].

6. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шапар – Х. : Прапор, 2007. – 640 с.

7. Якимчук Б.А. Розвиток творчого потенціалу сучасного студента з позиції навчальної діяльності у ВНЗ. *Габітус* Випуск 12. Том 2. 2020 С.237 - 242.

8. Beaty, R. E., & Silvia, P. J. (2012). Why do ideas get more creative across time? An executive interpretation of the serial order effect in divergent thinking tasks. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 6, 309-319.

9. Barbot, B., Besançon, M., Lubart T.I. (2011). Assessing creativity in the classroom. *The Open Education Journal*, 4(2), 58-66.

10. Corazza G.E., Glăveanu V.P. Potential in Creativity: Individual, Social, Material Perspectives, and a Dynamic Integrative Framework. *Creativity Research Journal* Volume 32, 2020 - Issue 1: Creativity, learning and technology. P. 81-91.].

11. Dovbnia S., Melnyk N., Shulyhina R., Andrushchenko N., Kosenko Y. Diagnosis of creative potential of future teachers as a mental basis for professional self-improvement (Діагностика творчого потенціалу майбутніх учителів як психічної основи для професійного самовдосконалення). *Polish Psychological Bulletin*. 2022, vol. 53(1) 47–52.

12. Lubart T; Zenasni T. Barbot B. Creative Potential and its Measurement. *International Journal for Talent Development and Creativity* – 1(2), December, 2013. P. 41-51.

13. Richard V Holder D, John Cairney. Creativity in Motion: Examining the Creative Potential System and Enriched Movement Activities as a Way to Ignite It *Frontiers in Psychology*. 2021. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.690710>

References

1. Dorofei S. V. Psykholohichni mekhanizmy formuvannia tvorchykh zdibnostei v navchalnii diialnosti. Umovy, shcho spriyaiut formuvanniu kreatyvnosti studentiv v navchalno-osvitnomu seredovyshchi. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*. – 2020. – № 1 – С. 175-180.

2. Ivantsova N.B. Tvorchy zdibnosti studentiv-psykholohiv yak vyiv profesiinoy spriamovanosti. *Visnyk Natsionalnoyi akademii Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy*. 2013. Vyp. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_30

3. Kudkina N., Prokhorova N., Bratus I. Teoretychni ta orhanizatsiini osnovy rozvytku tvorchoho potentsialu studentiv u konteksti dystantsiinoi osvity. *Molodyi vchenyi. Pedahohichni nauky*. № 10 (98) (2021). S. 251-256. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3092/3062>

4. Novikov B. V. Tvorche myslennia studentiv yak stratehichna meta universytetskoi osvity / B. V. Novikov, T. P. Rudenko, H. M. Kostromina. *Osvitnii dyskurs: zbirnyk naukovykh prats. Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova; TOV "Naukovo-informatsiine ahentstvo Nauka-tekhnohohii-informatsiia"*. – 2021. –№ 32(4) – S. 26–34.

5. Osobov I. P. Umovy, shcho spriyaiut formuvanniu kreatyvnosti studentiv v navchalno-osvitnomu seredovyshch *Humanytarne nauchnye yssledovanyia*. [Elektronnyi resurs]. URL: <https://human.snauka.ru/2011/12/291>.

6. Shapar V. B. Suchasnyi tlumachnyi psykholohichniy slovnyk / V. B. Shapar – X. : Prapor, 2007. – 640 s.

7. Yakymchuk B.A. Rozvytok tvorchoho potentsialu suchasnoho studenta z pozytsii navchalnoi diidbnosti u VNZ. *Habitus Vypusk 12. Tom 2*. 2020 S.237 - 242.

8. Beaty, R. E., & Silvia, P. J. (2012). Why do ideas get more creative across time? An executive interpretation of the serial order effect in divergent thinking tasks. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 6, 309-319.
9. Barbot, B., Besançon, M., Lubart T.I. (2011). Assessing creativity in the classroom. *The Open Education Journal*, 4(2), 58-66.
10. Corazza G.E., Glăveanu V.P. Potential in Creativity: Individual, Social, Material Perspectives, and a Dynamic Integrative Framework. *Creativity Research Journal* Volume 32, 2020 - Issue 1: Creativity, learning and technology. P. 81-91.].
11. Dovbnia S., Melnyk N., Shulyhina R., Andrushchenko N., Kosenko Y. Diagnosis of creative potential of future teachers as a mental basis for professional self-improvement (Діагностика творчого потенціалу майбутніх учителів як психічної основи для професійного самовдосконалення). *Polish Psychological Bulletin*. 2022, vol. 53(1) 47–52.
12. Lubart T; Zenasni T. Barbot B. Creative Potential and its Measurement. *International Journal for Talent Development and Creativity* – 1(2), December, 2013. P. 41-51.
13. Richard V Holder D, John Cairney. Creativity in Motion: Examining the Creative Potential System and Enriched Movement Activities as a Way to Ignite It *Frontiers in Psychology*. 2021. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.690710>